

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยที่ดำเนินการในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาข้อมูลมาสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยให้มีความครอบคลุมและตามความต้องการพัฒนาของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมครัวเรือน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ศึกษาบริบทของระบบเศรษฐกิจในชุมชนพื้นที่

สภาพบริบทชุมชนตำบลปายangk

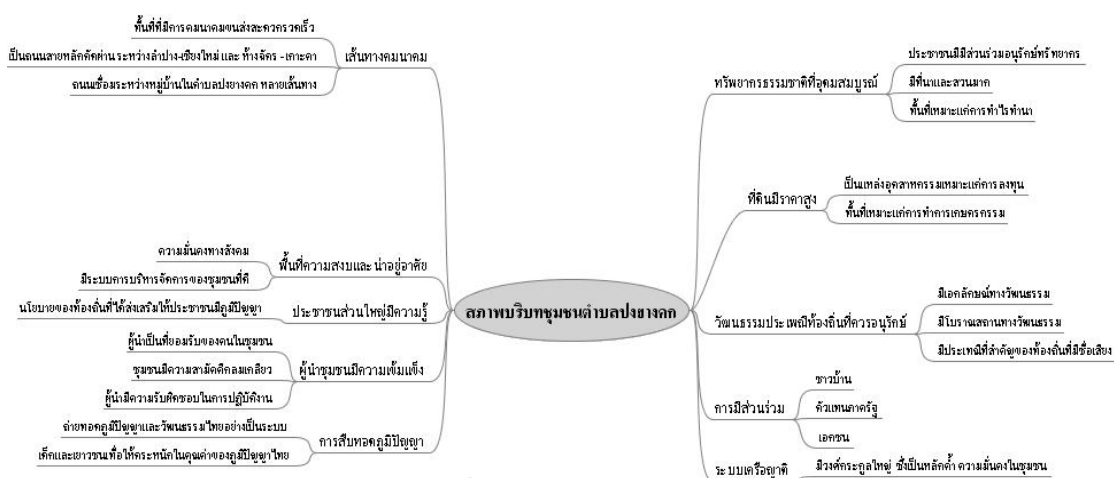
จากการที่คณะวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและนักวิจัยชุมชนได้จัดเวทีเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ ศักยภาพของชุมชนสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนมีความรู้และมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของปัญหาขยะมูลฝอยและมลพิษได้รับการบำบัดและแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม และพื้นที่สาธารณะได้รับการปรับปรุง สามารถใช้ประโยชน์ได้

2. มีเส้นทางคมนาคมติดต่อกันได้หลายเส้นทาง เป็นพื้นที่ที่มีการคมนาคมขนส่งสะดวก รวดเร็ว เนื่องจาก มีถนนสายหลักตัดผ่าน ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 11 สายเชียงใหม่-ลำปาง และทางหลวงหมายเลข 1034 สายห้างฉัตร-เกาะคา และมีถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านในตำบลปายangk หลายเส้นทาง

3. ที่ดินมีราคาสูงเพราะเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำการเกษตรกรรมและการลงทุน และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรรม เช่น มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม อุตสาหกรรมในครัวเรือน และกิจการพาณิชย์ต่าง ๆ มีการคมนาคมสะดวก เชื่อมโยงไปยังตำบลอื่น ๆ ได้อย่างทั่วถึง รถยนต์เข้าถึงที่ดินได้ โอกาสที่ความเจริญจะขยายตัวได้รวดเร็วกว่าเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นจึงทำให้ราคาสูงกว่าที่ดิน ซึ่งมีการคมนาคมเข้า-ออก ไม่สะดวก เช่น ที่ดินที่อยู่ริมถนนใหญ่

4. เป็นพื้นที่ที่ความสงบและน่าอยู่อาศัยไม่แออัด มีความมั่นคงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ รวมทั้งมีระบบการบริหารจัดการของชุมชนที่ดี พร้อมกับชาวบ้านได้มีการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
5. มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ มีส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น มีโบราณสถานทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และมีประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ประเพณีแห่ไม้ก้ำศรี ประเพณีตานก๋วยสลากภัตและประเพณีสงกรานต์น้ำพระเจ้าทองทิพย์เป็นต้น
6. ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้หรือได้รับการศึกษาอันเป็นเป็นผลเนื่องมาจากนโยบายของท้องถิ่นที่ได้ส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสด้วยการพัฒนาตนเองมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
7. ด้านการมีส่วนร่วม ชาวบ้าน ตัวแทนภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนแกนนำมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นโครงการหรือพิธีการทางศาสนาหรือพิธีการทางสังคม
8. ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนทำให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ในชุมชนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานทั้งในครอบครัว องค์กร และสังคม
9. ระบบเครือญาติมีกระตุลใหญ่ คือ ตระกูลต้น เช่น สันบุญเรืองหรือสันสุวรรณ เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักคำ ความมั่นคงในชุมชน และสังคมมาช้านาน ยิ่งไปกว่านั้นยึดหลักการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติอีกด้วย
10. มีการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึงมีการ ปลูกฝังและถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและสนับสนุนและส่งเสริมงานพิพิธภัณฑร์ระดับท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นดังรายละเอียดต่อไปนี้

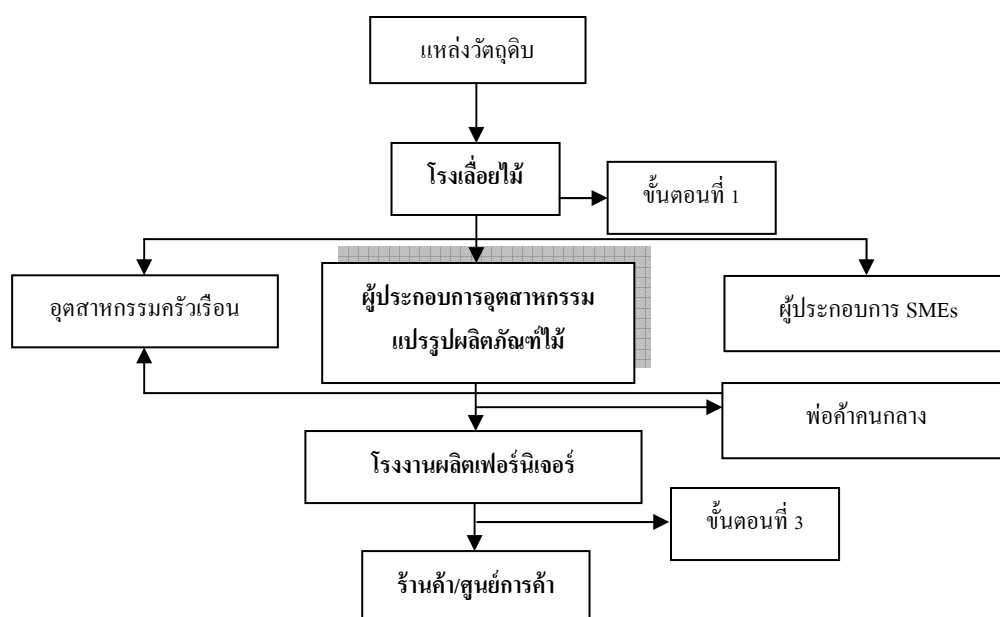
ภาพประกอบที่ 24 บริบทชุมชนตำบลปายงอก

ดังนั้นสามารถสรุปบทเรียนได้ว่าชุมชนตำบลปงยางคกมีลักษณะเป็นชุมชนชนบทที่มีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ ชาวบ้านมีความรักใคร่กลมเกลียวกันอย่างแน่นแฟ้น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี การประกอบอาชีพจะทำนาเป็นหลัก หลังฤดูทำนาจะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ชาวบ้านบางส่วนจะอพยพไปหางานทำในต่างจังหวัดช่วงฤดูแล้ง หากมองภาพรวมจะเห็นได้ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำนาเป็นหลัก จึงเหมาะสำหรับการพัฒนาส่งเสริมทางด้านการเกษตรกรรม และควรสนับสนุนให้ประชาชนทำให้กับชาวบ้านอาชีพเสริมอื่น ๆ เพื่อเพิ่มรายได้

ศึกษาสภาพการดำเนินงาน ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้

1. สถานการณ์ของอุตสาหกรรมแปรรูปไม้

ผลสำรวจจากคณะวิจัยได้ข้อมูลขั้นพื้นฐานพบว่า สถานการณ์การดำเนินงานของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ในพื้นที่ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่มีผู้ประกอบการที่ดำเนินการเป็นลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ไม่มีการจดทะเบียนเป็นบริษัท ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรืออื่นๆ ประมาณ 30-40 ครัวเรือน โดยได้ขออนุญาตเพื่อประกอบการแปรรูปไม้กับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำปางเท่านั้น ทั้งนี้ในการประกอบการแปรรูปไม้นั้นมีผลิตภัณฑ์หลักคือ โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เป็นส่วนใหญ่ และจะทำการผลิตตามจำนวนคำสั่งซื้อ รูปแบบหรือขนาดที่ผลิตจะมีใบสั่งซื้อมาจากพ่อค้าคนกลาง โดยส่วนใหญ่ลักษณะของการประกอบการแปรรูปไม้จะอยู่ในขั้นตอนที่ 2 ของกลุ่มต้นน้ำ คือ การรับซื้อวัตถุดิบ (เศษไม้หรือไม้แผ่นที่มีการตัดตามขนาดของการสั่งซื้อ เพื่อนำมาสู่การดำเนินการผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูป) จากโรงเลื่อยไม้นำมาเข้าสู่กระบวนการผลิตและประกอบเป็นชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์ ก่อนจะส่งจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง เพื่อนำไปลงสี แต่งลวดลายและจำหน่ายต่อไป ดังภาพประกอบที่ 25 แสดงลำดับของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปไม้

ภาพประกอบที่ 25 แสดงลำดับของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปไม้

ผลจากการสำรวจพบว่าผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ตำบลปงยางคก จำแนกเป็น 3 ประเภทดังนี้ (1) อุตสาหกรรมครัวเรือน (2) อุตสาหกรรมขนาดย่อม (3) อุตสาหกรรมขนาดกลาง (โรงงาน) ดังรายละเอียด การจำแนกข้อมูลของอุตสาหกรรมแต่ละประเด็นดังนี้

ตารางที่ 5 การสำรวจพบว่าผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ตำบลปงยางคก

ขนาดของอุตสาหกรรมแปรรูปไม้	สถานการณ์ของอุตสาหกรรมตำบลปงยางคก
1. อุตสาหกรรมครัวเรือน	1. ผลิตตามคำสั่งซื้อ (จำนวนไม่มาก) 2. ลงทุนไม่มากนัก (ทุนส่วนตัว) 3. รับซื้อวัตถุดิบจากชุมชนและจังหวัดใกล้เคียง (ไม้ขนุน ไม้ลำไย ไม้จามจุรี ไม้มะม่วง ไม้กฐินยักษ์ ไม้ยูคา ไม้ค่า ไม้ประดู่ และ ไม้ต้นจืด) 4. ผลิตตามความขึ้นความต้องการและใช้แรงงานภายในครอบครัว 5. ลูกค้าส่วนใหญ่ในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง 6. ผลิตภัณฑ์ไม่มีความหลากหลาย (ผลิตแบบเดิม)
2. อุตสาหกรรมขนาดย่อม (SMEs)	1. เน้นความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์ 2. ขอดำหน่ายระดับภูมิภาคหรือภายในประเทศ 3. ใช้แรงงานต่างด้าว (พม่า-ลาว) เป็นส่วนใหญ่ 4. วัตถุดิบมาจากโรงงาน (โรงเลื่อยไม้) และอุตสาหกรรมครัวเรือน

	5. ผลิตภัณฑ์หรือวัตถุดิบชั้นกลางบางครั้งรับมาจากอุตสาหกรรมครัวเรือน
3. อุตสาหกรรมขนาดกลาง (โรงงาน)	1. จำนวนผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2. มียอดขายจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ 3. กำลังการผลิตมาก (mass product) 4. ใช้อุปกรณ์และเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพ 5. ใช้แรงงานจำนวนมาก (แรงงานต่างด้าว/พม่า-ลาว) 6. เงินลงทุนสูงเพราะเป็นโรงงาน (เงินส่วนตัวและสถาบันการเงิน) 7. สินค้ามีคุณภาพและมาตรฐาน 8. ใช้วัตถุดิบที่มีความหลากหลาย

2. ประเด็นด้านวัตถุดิบ

การดำเนินผลิตและแปรรูปไม้ โดยส่วนใหญ่วัตถุดิบจะเป็นไม้ขนุน ไม้ลำไย ไม้จามจุรี ไม้มะม่วง ไม้กฤษณยักษ์ ไม้ยูคา ไม้ค่า ไม้ประดู่ และไม้ต้นจ้าว ซึ่งสามารถดำเนินการแปรรูปได้โดยไม่พิศกุญหมายและการซื้อวัตถุดิบจะรับซื้อไม้จากภายนอกชุมชนหรือตามจังหวัดใกล้เคียงบางครั้งก็จ้างชาวบ้านปลุกบริเวณใกล้เคียงในปริมาณมากและบางส่วนรับซื้อจากโรงงานเลื่อยไม้ขนาดใหญ่ในชุมชนและนำเศษไม้มาผลิตเป็นสินค้าคือ โต๊ะ เก้าอี้ นั่ง ชันวางของ โดยมีข้อจำกัด คือ การซื้อวัตถุดิบจะต้องซื้อในปริมาณที่มากต่อครั้ง (1 คันรถปิกอัพ) และจะต้องใช้วัตถุดิบให้ได้คุ้มค่าที่สุดในการผลิตและประกอบเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อให้คุ้มค่าต่อการซื้อวัตถุดิบในแต่ละครั้ง ภายหลังจากมีการผลิตแล้วจะมีเศษไม้ที่เหลือใช้ในการประกอบและผลิตสินค้าอยู่เป็นจำนวนมากพอสมควร และไม่มีระบบในการจัดการเศษไม้ที่เหลือเพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและส่วนใหญ่จะม้จะทำลายหรือนำไปใช้เป็นฟืนแทน

อย่างไรก็ตามไม้จามจุรี ซึ่งมีการปลูกกันภายในชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียงและผู้ประกอบการมองว่าในอนาคตจะมีการใช้ไม้ยางพาราที่หมดสภาพหรือหมดยางและได้ขนส่งไม้ยางพารามาจากภาคใต้หรือมีการใช้ไม้กระถินณรงค์ ไม้มะม่วงและไม้กระถิน มาทดแทน แต่อย่างไรก็ตามมีการพูดคุยของผู้ประกอบการว่าถึงแม้จะมีการปลูกทดแทนก็ยังไม่สามารถทดแทนความเพียงพอของไม้ได้ทั้งหมด ดังนั้น ทางกลุ่มจึงแปรรูปไม้ระดับครัวเรือน และSMEs เสนอแนะความคิดว่าอยากจะหันกลับมามองตนเองด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มกับผลิตภัณฑ์ (การออกแบบและสร้างอัตลักษณ์) และมองว่าจะใช้วัสดุที่เหลือจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ คือ เศษไม้มาทำการสรรค์สร้างในการเพิ่มมูลค่าได้อย่างไร เพราะที่ผ่านมาเมื่อวัสดุหรือเศษไม้เหลือ ทางผู้ประกอบการก็จะนำไปทำเป็นฟืนหรือเผาทิ้ง ส่งผลให้เกิดมลพิษทางอากาศทำลายสภาพแวดล้อมและทำลายสุขภาพชุมชน เศษวัสดุเหลือใช้จากการแปรรูปไม้

ภาพประกอบที่ 26 เศษวัสดุเหลือใช้จากการแปรรูปไม้ที่ต้องหาแนวทางในการแก้ไข

ต่อมาชุมชนแก้ไขปัญหาด้านเศษไม้เลื่อยส่วนมากจะนำมาขายต่อหรือบางทีจะมีคนมารับเอง และเศษไม้เล็ก ๆ ส่วนมากจะมีคนจากโรงงานเตาถ่านมารับซื้อเพื่อนำไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตถ่านไม้ และในอนาคตสมาชิกกลุ่มมองว่าจะนำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นของที่ระลึก หรือของชำร่วย

3. ประเด็นด้านการผลิต

กระบวนการผลิตของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ พบว่า กระบวนการผลิตหรือแปรรูป อาจก่อให้เกิดมลภาวะทางเสียงเช่น (เครื่องตัด เลื่อย เจียไม้) และมลภาวะทางอากาศ คือ ฝุ่นละออง จากการแปรรูปหรือไสไม้ แต่ทว่าภายในชุมชนอยู่ด้วยกันในลักษณะเครือญาติ จึงไม่เกิดการร้องเรียน หรือมองว่าเป็นการสร้างความสะดวกต่อผู้อาศัยบริเวณใกล้ ๆ กัน เพราะที่ผ่านมาก็แปรรูปไม้มาตั้งแต่ บรรพบุรุษรวมทั้งสถานที่ในการผลิตได้ถูกบ้านภายในครัวเรือนยังพบว่าระบบการถ่ายเทอากาศยังไม่ค่อยดีพอ ไม่มีมาตรฐานเท่าที่ควรซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพของผู้ผลิตเอง

ส่วนความสามารถของผู้ผลิตนั้นส่วนใหญ่พบว่ามาจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่สั่งสมกันมา เป็นความรู้ความสามารถของผู้ผลิตที่เกิดจากการฝึกฝนและเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น (รุ่นที่ 1 สู่รุ่นที่ 2) คือ รุ่นปู่-ย่า หรือตา-ยาย ไม่มีการรับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องแต่อย่างใด รวมทั้งในปัจจุบันผู้ที่มีฝีมือหรือมีความชำนาญและเชี่ยวชาญเริ่มลดลง (ส่วนใหญ่ชราภาพไปบ้างแล้ว) จึงเกิดปัญหาทางด้านของกระบวนการผลิตที่ขาดแรงงานที่มีฝีมือลงไปเป็นจำนวนมาก และแรงงานที่จะเข้ามาทดแทนก็ไม่มีความสามารถเทียบเท่าคนเดิมที่ออกไป ประกอบกับต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 3-4 เดือน ในการฝึกฝนพอสมควรจึงจะสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ

นอกจากนี้ ในการดำเนินการผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อ (order) ของลูกค้า ทั้งด้านขนาด จำนวน และประเภทของผลิตภัณฑ์ โดยมีการกำหนดระยะเวลาในการส่งสินค้าอย่างชัดเจน แต่ทว่าหากมีปัจจัย ด้านอื่นๆ เข้ามาประกอบ อาทิฝนตกหรือน้ำท่วมหลากเหตุการณ์และประเพณี ในชุมชนจะส่งผลให้เป็นอุปสรรค ในการผลิตและไม่สามารถส่งงานได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ผู้ประกอบการจะใช้วิธีในการขอผ่อนผัน กับลูกค้าที่จะมารับและขยายเวลาส่งงานต่อไป

4. ประเด็นด้านแรงงาน

ปัจจุบันแรงงานที่อยู่ในอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ของผู้ประกอบการปัจจุบันเป็นลักษณะเครือข่าย ซึ่งโรงงานหนึ่งจะมีลูกจ้างประมาณ 20-30 คน แต่การว่าจ้างจะเป็นไปตามประสบการณ์ ทักษะและฝีมือของแต่ละคน กล่าวคือ จะเป็นลักษณะการจ้างเหมาทำเป็นชิ้น เช่น ผลิตตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงประกอบเป็นผลิตภัณฑ์ ถึงจะคิดเป็นค่าจ้าง (เก้าอี้หนึ่งขนาดเล็ก 1 ตัว คิด 20 บาท) ซึ่งโดยทั่วไปถ้าแรงงานที่มีความชำนาญและมีฝีมือจะสามารถผลิตสินค้าได้อย่างน้อยวันละประมาณ 200 บาท เป็นอย่างต่ำ และการดำเนินงานจะไม่มีเวลาในการทำแน่นอนหรือไม่มีเวลาเข้า - ออกงาน ตามระบบทั่วไปหรือบางอุตสาหกรรมก็มีการใช้แรงงานต่างด้าวแต่นั่นการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ก่อนที่จะทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่นๆ เป็นต้น

นอกจากนี้แรงงานในปัจจุบันหายากมากยิ่งขึ้น ดังนั้นทางผู้ประกอบการไม่จึงมีการแก้ไขปัญหาคือการใช้แรงงานพม่า เพราะค่าแรงถูก และมีความอดทนในการทำงานสูง

5. ประเด็นการควบคุมคุณภาพ

การผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อของลูกค้านั้น กระบวนการควบคุมคุณภาพของผู้ประกอบการแต่ละแห่งจะแตกต่างกัน โดยผู้ประกอบการที่เน้นส่งสินค้าเพื่อให้ผู้ประกอบการรายใหญ่หรือส่งออกต่างประเทศจะมีเกณฑ์ระบุหรือเน้นในด้านการควบคุมคุณภาพเป็นอย่างมาก เช่น การคลาดเคลื่อนของผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะขนาดจะมีการกำหนดอย่างชัดเจน คือ ไม่เกิน .05 มิล และจะมีการกำหนดค่ามาตรฐานเทียบเคียงตัวเลขตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ส่วนผู้ประกอบการที่ส่งสินค้าภายในประเทศหรือส่งไปยังบริษัทผู้ว่าจ้างผลิต เพื่อนำไปตกแต่งสีหรือรูปแบบต่อไป ก็จะมีมาตรฐานคุณภาพสินค้ากำกับอย่างชัดเจน แต่เมื่อมีสินค้าไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ส่งไปให้ลูกค้า (ในปริมาณที่ไม่มากเกินไป) ก็จะไม่มีการส่งคืนสินค้าให้แก่ผู้ผลิตแต่อย่างใด เพียงแต่จะแจ้งเป็นข้อมูลให้ผู้ประกอบการรับทราบหรือจำหน่ายในราคาที่ถูกลง

6. ประเด็นผลิตภัณฑ์ที่ทำการแปรรูปแล้ว

การดำเนินการแปรรูปเฟอร์นิเจอร์ไม้ในปัจจุบัน ในอดีตที่ผ่านมาผู้ประกอบการอุตสาหกรรมครัวเรือนส่วนใหญ่จะผลิตตามคำสั่งซื้อจากลูกค้าและส่งขายให้ลูกค้ารายเดียวตลอด โดยไม่มีการคิดค้นออกแบบใหม่ ๆ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ รวมทั้งไม่มีการคาดการณ์ล่วงหน้าหรือวางแผนในการขยายตลาดแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ที่ทำการผลิตแล้วจะมีการแยกชิ้นส่วนและมัดรวมกันเพื่อให้งานต่อการขนส่ง โดยลูกค้าหรือเจ้าของโรงงานผลิตขนาดใหญ่จะนำไปประกอบเองและตกแต่ง ทาสีและจัดจำหน่ายต่อไป ซึ่งทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

7. ประเด็นของการจัดจำหน่ายและการตลาด

ในส่วนของการตลาดและการจัดจำหน่ายนั้น พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะมีการจำหน่ายสินค้าให้กับพ่อค้าคนกลางเพื่อนำไปจำหน่ายให้กับบริษัทใหญ่ ทั้งในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูนและกรุงเทพฯ เพื่อเข้าสู่กระบวนการตกแต่งและจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศต่อไป โดยจะไม่มีเม็ดเงินสินค้าไปผลิตจนเสร็จสิ้นกระบวนการและจำหน่ายด้วยตนเอง นอกจากนี้ การจำหน่ายยังมีผู้ประกอบการบางคนที่จะจัดจำหน่ายให้แก่พ่อค้าเร่ในชุมชน ซึ่งมีอยู่ประมาณ 3-4 ครัวเรือน เพื่อนำไปเร่ขายในพื้นที่ต่าง ๆ (รกรเ่) แต่จะอยู่ในปริมาณที่ไม่มากเท่ากับการจำหน่ายให้โรงงานใหญ่ และพ่อค้าคนกลางโดยตรง

8. ประเด็นองค์ความรู้ภายในชุมชน

โดยที่ผ่านมามีผู้ประกอบการอุตสาหกรรมครัวเรือนไม่มีการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ทักษะเฉพาะ ตลอดจนสารสนเทศในระดับครอบครัวหรือผู้ใช้แรงงานให้กับลูกหลานรุ่นต่อไปเพื่อทำการสืบทอดกิจการแต่เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำของอุตสาหกรรมครัวเรือน ไม่มีการสร้างเครือข่ายหรือมีการร่วมมือกันในลักษณะชมรมหรือกลุ่มวิสาหกิจ เพื่อใช้เป็นเวทีต่อการรื้อฟื้นภูมิปัญญา การดำเนินงานในลักษณะต่างคนต่างทำทำให้ต้นทุนสูง จนท้ายที่สุดอาชีพแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือนที่มีอยู่มาช้านานกว่า 40-50 ปีเหล่านี้ก็จะหายไปในที่สุดได้เช่นกัน

ดังนั้นจากสภาพปัญหาที่ได้สรุปมาข้างต้น ซึ่งคณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจชุมชน การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดเวทีประชุม การจัดเวทีเสวนา คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่าทางออกในการแก้ไขปัญหาของอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ไม่ว่าจะเป็นลักษณะครัวเรือน SMEs และโรงงาน จึงหาแนวทางและมีมติจากการประชุมร่วมกันว่าจะมีการรวมกลุ่มสหกรณ์ เพื่อใช้เป็นเวทีในการแสวงหาโอกาส แนวทาง การลดต้นทุนและการแก้ปัญหาบางประการของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้

วิเคราะห์ศักยภาพความต้องการของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมครัวเรือนแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

จากการสำรวจข้อมูลผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดลำปาง พบว่าอำเภอห้างฉัตรมีผู้ประกอบการมากที่สุดตามลำดับที่ 3 ของจำนวนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมครัวเรือนในจังหวัดลำปาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ของบ้านจำด่าบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีผู้ประกอบการที่ทำอุตสาหกรรมเครื่องเรือน โต๊ะ เก้าอี้หรือการแปรรูปไม้เป็นผลิตภัณฑ์ จำนวน 200-300 ครัวเรือน ครอบครัวยุคส่วนใหญ่

เน้นการรับงานจากโรงงานแปรรูปไม้ขนาดกลางที่ทำการส่งออก มาทำ การแปรรูปที่บ้านของตนเอง โดยมีเครื่องจักรขนาดเล็กเป็นอุปกรณ์ของตนเอง รวมทั้งยังจัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนและเป็นอาชีพหลักของคนชุมชน สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวที่ทำอุตสาหกรรมครัวเรือน ส่วนใหญ่ทำเครื่องเรือน โต๊ะ เก้าอี้หรือการแปรรูปไม้เป็นผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ รายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 15,000-20,000 บาท (สัมภาษณ์นายไมตรี ประดิษฐ์ สมาชิกเทศบาลตำบลปงยางคกและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2553) ดังข้อมูลพื้นฐานของการแปรรูปไม้ของแต่ละหมู่บ้าน และดงภาพประกอบที่ 27 - 28 และตารางที่ 6 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 27 รศ. ดร.บุญทาวรรณ วิงวอน สัมภาษณ์ข้อมูลผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ของประชากรชุมชน บ้านจำ จากนายไมตรี ประดิษฐ์ สมาชิกเทศบาลตำบลปงยางคก อ.ห้วยฉัตร จ.ลำปาง และผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ (วันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2553)

สำหรับด้านวัตถุดิบด้านการพัฒนาของกลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ได้ให้สัมภาษณ์ว่าไม้ที่จะนำมาแปรรูปได้มีการใช้ระบบหมุนเวียนโดยการปลูกทดแทน ส่วนพันธุ์ไม้ที่นำมาแปรรูปก็มีหลายพันธุ์ยกตัวอย่างเช่น ไม้ขนุน ไม้ลำไย ไม้จามจุรี ไม้มะม่วง ไม้กฐินยักษ์ ไม้ยูคา ไม้ต้นจั่ว ซึ่งไม้ส่วนใหญ่ที่นำมาใช้แปรรูปคือ ไม้จามจุรี ไม้ต้นจั่วเป็นต้น ส่วนด้านแรงงานก็จะใช้แรงงานในชุมชนและแรงงานชาวพม่าเป็นส่วนใหญ่

ภาพประกอบที่ 28 วัตถุดิบที่นำมาใช้ในการแปรรูป

ตารางที่ 6 ข้อมูลโรงงานและอุตสาหกรรมครัวเรือนแปรรูปไม้

จำนวนหมู่บ้าน	ประเภทอุตสาหกรรมครัวเรือน	จำนวนโรงงาน / อุตสาหกรรม
หมู่ที่ 1	โรงงานอุตสาหกรรม (พาราเวสต์/ ฟินเวสต์ / สันเวสต์)	3 แห่ง
หมู่ที่ 2	อุตสาหกรรมครัวเรือน	5 แห่ง
	โรงงานอุตสาหกรรม (อิวหลี่ / ศิริวัฒน์)	2 แห่ง
หมู่ที่ 5	อุตสาหกรรมครัวเรือน	6 แห่ง
หมู่ที่ 6	โรงเลื่อยไม้	10 แห่ง
	อุตสาหกรรมครัวเรือน	3 แห่ง
หมู่ที่ 7	โรงเลื่อยไม้	57 แห่ง
	อุตสาหกรรมครัวเรือน	23 แห่ง
หมู่ที่ 8	อุตสาหกรรมครัวเรือน	1 แห่ง
หมู่ที่ 12	อุตสาหกรรมครัวเรือน	4 แห่ง

หมายเหตุ ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนา และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 7 หมู่บ้าน (2553)
155 อุตสาหกรรมไม้

อย่างไรก็ตาม ประชาชนในระดับรากหญ้าอันเป็นฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งของตำบลปรางค์กู่โดยมีปรัชญาในการดำเนินการ คือประยุกต์ใช้ระบบเศรษฐกิจชุมชนเป็นแนวทางประการหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นโดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ (1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (2) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ และ (3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (ข้อมูลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์, 2552) และจากการจัดเวทีเสวนาวิเคราะห์สภาพปัญหาและการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องเรือน โต๊ะ เก้าอี้หรือการแปรรูปไม้เป็นผลิตภัณฑ์ ของชุมชนบ้านจำ ตำบลปรางค์กู่ อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง

นอกจากนี้สภาพปัญหาและความต้องการของผู้ประกอบการ คือ ความสามารถในการพัฒนารูปแบบของตัวผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาแนะนำหรือสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ การสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น กับผู้ประกอบการอันนำไปสู่ความสามารถในการต่อรองเรื่องของวัตถุดิบที่มาจากต่างพื้นที่ รวมทั้งการบริหารจัดการในด้านของต้นทุนการผลิต การลดช่วงเวลา การส่งมอบสินค้าให้สิ้นลงการทำให้สินค้าไม่เกิดความเสียหายขณะเคลื่อนย้าย การจัดส่งผลิตภัณฑ์ตรงเวลาและมีคุณภาพมากขึ้น ตลอดจนการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการในพื้นที่และต่างพื้นที่อันนำไปสู่ความสามารถในการต่อรองด้านต่าง ๆ ของผู้ประกอบการ (ภาพประกอบที่ 29 การจัดเวทีเสวนารับทราบข้อมูลและสภาพปัญหา

ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมครัวเรือน เครื่องเรือน โต๊ะ เก้าอี้หรือการแปรรูปไม้เป็นผลิตภัณฑ์ วันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ.2553)

ภาพประกอบที่ 29 รศ.ดร. บุญทววรรณ วิงวอน / อาจารย์ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราชและคณะผู้ร่วมวิจัย ได้จัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อรับทราบข้อมูลและสภาพปัญหาของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ พร้อมลงสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์พื้นที่ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร

สถานการณ์กลุ่ม ด้วยเทคนิค SWOT รวมถึงวิเคราะห์การดำเนินงานของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ SWOT ของแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ การวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมในการดำเนินงานของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ SWOT ของอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ ตำบลปงยางคก จังหวัดลำปาง

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
1. ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้มีความเข้มแข็งแตกต่างกันไป 2. ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ได้รับการยอมรับจากชุมชนและมีธุรกิจเป็นของตนเองทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดี 3. ผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมกับสมาชิกทั้งภายในกลุ่ม และชุมชน	1. ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ยังขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ 2. การดำเนินงานมองผลการประกอบการระยะสั้น 3. ได้กำไรน้อยเพราะขาดการเพิ่มมูลค่า 4. ดำเนินกิจการในลักษณะต่างคนต่างทำ 5. ขาดการสื่อสารระหว่างอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน 6. การแปรรูปไม้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1. มีตลาด ขายปลีก เรขาย ขายส่งในหมู่บ้านต่างจังหวัด และทั่วประเทศ 2. การผลิต ผลิตภัณฑ์ส่วนประกอบ (ขายส่ง) และสินค้าได้คุณภาพ ตามมาตรฐานของลูกค้า 3. ผลการดำเนินงานสามารถพัฒนาคนทำให้สมาชิกกลุ่มมีอาชีพ 4. ผลิตภัณฑ์สามารถต่อยอดได้ 5. หน่วยงานท้องถิ่น (เทศบาล) สนับสนุนอุปกรณ์และเครื่องมือ	1. เงินทุนน้อยส่งผลให้ผู้ประกอบการ ไม่มีเงินทุนหมุนเวียน 2. วัตถุดิบมีราคาสูงในบางฤดูกาล 3. บางสถานการณ์ขาดแคลนวัตถุดิบ 4. เกิดการแข่งขันภายในชุมชนโดยเฉพาะการจำหน่ายไม้ราคาถูกเพื่อตัดราคา 5. บางครั้งคณะผู้วิจัยมีเวลาว่างไม่ตรงกับชาวบ้านในชุมชน

ดังนั้น การดำเนินงานภายหลังการได้ข้อมูลด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคคณะผู้วิจัย และทีมงานจะทำการวิเคราะห์ความต้องการในการแก้ปัญหา โดยเน้นการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (แกนนำผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้) ซึ่งจะทำให้มีการแสดงความคิดเห็น และนำเสนอแนวทางแก้ไขด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม และทีมวิจัยในด้านประสบการณ์ มุมมอง บทเรียนและความต้องการโดยจะมีการจดบันทึก และถอดบทเรียนด้านสภาพปัญหาที่ถูกนำเสนอรวมทั้ง การทดลองแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มโดยมีสมาชิกกลุ่มเป็นแกนกลางในการร่วมกัน แก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมโดยการ ใช้กลไกการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์และระบบการจัดการ ใช้อุปทานของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้

ดังนั้น จากสภาพการณ์ที่ได้นำเสนอมาข้างต้นหากปล่อยให้การดำเนินงานของอุตสาหกรรมไม้ ดำเนินการจะส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคม ต่าบลงยากก อำเภห้างฉัตร คณะผู้วิจัยและทีมวิจัย รวมทั้งหน่วยงานภาคีเครือข่ายและกลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องเรือน โต๊ะ เก้าอี้หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ในพื้นที่อำเภห้างฉัตร จังหวัดลำปางจึงได้ร่วมกันหาหนทางออก เพื่อให้อุตสาหกรรมครัวเรือนมีการคงอยู่ชุมชนตลอดไป และได้หาคำตอบเชิงเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการ ใช้กลไกของงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาถึงศักยภาพชุมชนและวิเคราะห์ความต้องการ ด้วยการมีส่วนร่วมในการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ แปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ อำเภห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ด้วยการ จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์

ภาพประกอบที่ 30 เวทีเสวนาการพัฒนาศักยภาพชุมชน ณ เทศบาลตำบลปรางค์กู่ อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง โครงการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการห่วงโซ่อุปทาน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ อ.ห้วยฉัตร จ.ลำปาง”
วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2554

จากการจัดเวทีเสวนา วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2554 คณะผู้วิจัยสามารถถอดบทเรียนได้ว่าการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้โดยเฉพาะไม้จากต้นจามจุรีนั้นได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยเริ่มแรกผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพียงลูกจ้างภายในโรงงานขนาดเล็กก่อน และเมื่อมีประสบการณ์ความชำนาญ และเงินทุนพอสมควรแล้วจึงได้พัฒนามาเป็นผู้ประกอบการ ส่วนส่วนใหญ่เงินทุนจะหาจากการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.) เพื่อเป็นทุนในการซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์โดยที่ผู้ประกอบการจะเริ่มทำกันเองภายในครอบครัว และจะรับทำผลิตภัณฑ์ตามการสั่งซื้อของพ่อค้าคนกลางเป็นส่วนมากจากการนำไม้ท่อนใหญ่มาทำการแปรรูป และได้ทำการปรับเปลี่ยนวิธีการโดยนำเศษไม้มาแปรรูปด้วยเช่นกัน ส่วนเศษไม้เลื่อยส่วนมากจะนำมาจำหน่ายต่อหรือบางที่จะมีคนมารับซื้อเอง ส่วนเศษไม้เล็ก ๆ ส่วนมากจะมีโรงงานเตาถ่านมารับซื้อ (สัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการ นางนุช ตาลดี)

นอกจากนี้ยังมีผู้ประกอบการอีกประเภทหนึ่งที่ทำการแปรรูปอย่างเดียว คัดเพียงเกรด A ส่งต่อพ่อค้าในจังหวัดเชียงใหม่ เศษไม้ที่เหลือจะนำมาขายต่อกลุ่มผู้ประกอบการภายในหมู่บ้านเพื่อนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นอื่นต่อไป โดยที่ผู้ประกอบการจะเป็นผู้จัดหาไม้เอง จากอำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง และจังหวัดแพร่ ไม้ที่นำมาแปรรูปส่วนมากจะเป็นไม้จากต้นจามจุรี หนึ่งเล้งจะขนได้ 15-20 ลำ/เดือน ส่วนในหน้าฝนและช่วงทำนาจะหยุดพัก เพราะลำบากต่อการขนย้าย 1 ลำจะใช้เวลาในการแปรรูป 2 วัน มีคนร่วมกันทำในแต่ละขั้นตอน รวม 2-3 คนต่อไม้ 1 ท่อน เลื่อยที่ใช้ในการผลิตจะใช้เลื่อยวงเวียนขนาด 10-13 นิ้ว (สัมภาษณ์กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ นางกฤษณา คีนาก วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2554)

ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ อ.ห้วยฉัตร จ.ลำปาง จะใช้แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชนของตนเอง และทางผู้นำชุมชนยังต้องการของบประมาณในการสนับสนุนดำเนินงานวิจัย เพื่อต้องการ

นำมาพัฒนา สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ผู้ประกอบการไม้ ทั้ง 13 หมู่บ้าน ในตำบลปงยางคก เพื่อจะได้พัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการไม้ภายในชุมชน

ภาพประกอบที่ 31 ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ ทั้ง 13 หมู่บ้าน กับทีมวิจัย มหาวิทยาลัยมหินทราธิราชวิทยาลัยลำปาง

การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้เริ่มต้นจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้สืบทอดกันมา เป็นรุ่น ๆ และถือว่าเป็นอาชีพหลักของแต่ละหมู่บ้านในตำบลปงยางคก วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการแปรรูป ได้เปลี่ยนจากต้นไม้สักมาเป็นต้นจามจุรี นอกจากนี้ราคาของต้นจามจุรียังมีราคาที่ถูกกว่าและหาได้ง่าย ปัจจุบันทางผู้ประกอบการยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของราชการ โดยเฉพาะในด้านของวิชาการ ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ไม่มีการรวมกลุ่มกันหรือจัดตั้งสหกรณ์ ส่วนมากจะทำกันเอง สาเหตุหลักที่ไม่สามารถรวมกลุ่มหรือจัดตั้งสหกรณ์ได้ เนื่องจากผู้ประกอบการยังขาดความเข้มแข็ง และมีตัวแปรต่าง ๆ ที่เข้ามาบีบคั้น จึงทำให้การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการเป็นไปได้ยากมาก เพราะผู้ประกอบการส่วนใหญ่คิดว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและเมื่อจัดตั้งสหกรณ์แล้วทำให้ได้รับเงินจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้ล่าช้ากว่าปกติ นอกจากนี้ผู้ประกอบการส่วนมากไม่ค่อยมีเวลาในการเข้าร่วมการประชุม ทำให้ขาดความเข้าใจที่มีต่อกันค่อนข้างน้อยระหว่างผู้ประกอบการและหน่วยงานราชการ

ผลิตภัณฑ์ไม้ของผู้ประกอบการส่วนมากจะทำเป็นชิ้นส่วนขาย เพื่อง่ายต่อการขนส่งที่สำคัญ ภายในชุมชนยังขาดแรงงานในการตกแต่งและทาสีของผลิตภัณฑ์ สินค้าหลักส่วนมากจะเป็นโต๊ะ เก้าอี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการที่จะให้หน่วยงานของราชการเข้ามาช่วยในการสร้างเครือข่าย ช่วยในการพัฒนาในเรื่องของการเพิ่มมูลค่าของสินค้า ช่วยในการประหยัดพลังงานในการผลิต และที่สำคัญคือการสร้างความยั่งยืนของกิจการให้แก่ผู้ประกอบการ ดังภาพประกอบที่ 32

ภาพประกอบที่ 32 โรงงานแปรรูปไม้ในตำบลปงยางคก

จากสภาพปัญหาดังกล่าว (ภาพประกอบที่ 32) คณะผู้วิจัยจึงลงพื้นที่ร่วมกับผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ส่งผลให้ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้เกิดการตื่นตัวหลังจากงานวิจัยขับเคลื่อน พร้อมสร้างความเข้มแข็งเพื่อชุมชนอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยผู้ประกอบการไม้ในพื้นที่ตำบลปงยางคก ด้านผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ เร่งดำเนินการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ดังภาพประกอบที่ 33

ภาพประกอบที่ 33 ลงพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้

เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมา รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวรรณ วิงวอน หัวหน้าโครงการวิจัยได้จัดเวทีชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชนและผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจด้วยระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และมีนักวิจัยร่วมภาสยในคณะอาทิ อาจารย์ ดร.ชัยยุทธ เลิศพาชิน อาจารย์จรศักดิ์ วงศ์วิราช ร่วมลงพื้นที่ในการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์การดำเนินงานของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ในพื้นที่

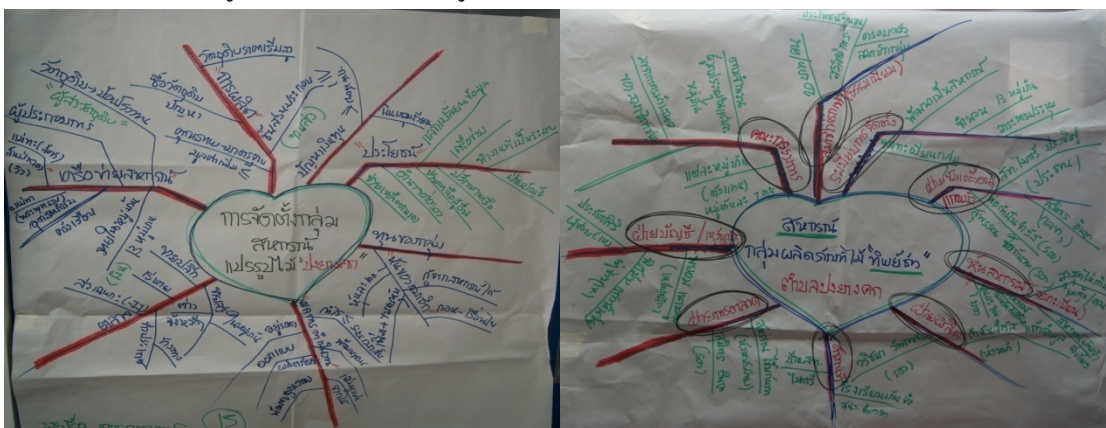
ตำบลปางยาง อำเภอกันทร จังหวัดลำปาง โดยมีผู้นำชุมชน แกนนำ และผู้ประกอบการไม้ คือ นายไมตรี ประดิษฐ์ สท.เทศบาลตำบลปางยาง และสมาชิกกลุ่ม และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมเวทีเสวนากว่า 50 คน

สำหรับการลงพื้นที่ครั้งที่ผ่านมามีประเด็นพูดคุยที่น่าสนใจคือผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้มีแนวคิดในการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการในชุมชน และได้หารือในเวทีในประเด็นการจัดการจัดตั้งสหกรณ์รวมทั้งได้ขอคำแนะนำจากคณะวิจัยและสมาชิกกลุ่มแปรรูปไม้ในเวทีเสวนาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ ดังภาพประกอบที่ 34

ภาพประกอบที่ 34 ผู้ประกอบการแปรรูปไม้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดกับคณะวิจัย

จากการที่คณะวิจัยร่วมกันลงพื้นที่วิจัยกับผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ในครั้งนี้ ได้สรุปประเด็นเป็นเครื่องมือ Mind mapping ได้ 2 ประเด็นหลัก คือ (1) การจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์แปรรูปไม้ “ทิพย์ช้าง” และ (2) รูปแบบสหกรณ์แปรรูปไม้ “ทิพย์ช้าง” ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 35 แผนการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์แปรรูปไม้ “ทิพย์ช้าง”

1. การจัดตั้งสหกรณ์แปรรูปไม้ “ทิพย์ช้าง” มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งเชิงบวกและเชิงลบดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยเชิงบวกมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 ทุนของกลุ่มจะได้มาจากการหุ้นของสมาชิก ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะสามารถเพิ่มหุ้น ดอกเงิน กู้เงิน จากสหกรณ์ได้ตามเงื่อนไขที่กลุ่มกำหนด

1.1.2 เครือข่ายสหกรณ์ได้แก่จำนวน ผู้ประกอบการไม้ภายในตำบลปรางค์กู่ จำนวน 13 หมู่บ้าน

1.1.3 ผลการดำเนินงานในการจัดตั้งสหกรณ์สามารถพัฒนาศักยภาพคนทำให้สมาชิกกลุ่มมีอาชีพที่มั่นคงมากขึ้น

1.1.4 การผลิตสามารถผลิตชิ้นส่วนประกอบ (ขายส่ง) และสินค้าได้คุณภาพ ตามมาตรฐานของลูกค้า

1.1.5 ด้านการตลาด สามารถขายปลีก เรขาย ขายส่งในหมู่บ้านต่างจังหวัด และทั่วประเทศ

1.2 ปัจจัยเชิงลบ มีรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 เงินลงทุน ในการแปรรูปไม้มีน้อย บางครั้งไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในระยะยาว

1.2.2 การผลิต โต๊ะ/เก้าอี้/ตู้ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ บางฤดูกาลวัตถุดิบมีราคาสูงส่งผลให้ขาดแคลนวัตถุดิบในการแปรรูป

2. รูปแบบสหกรณ์การเกษตรแปรรูปไม้ “ทิพย์ช้าง” มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 คณะกรรมการ

2.1.1 นายไมตรี ประดิษฐ์ (ม.6)

2.1.2 นายสุพรรณ ไชยกันทา (ม.6)

2.1.3 นางแสงจันทร์ ปงจันตา (ม.7)

2.1.4 นายจำรัส แก้วคำมูล (ม.10)

2.1.5 นายสุมิตร อินภา (ม.10)

2.1.6 นายแสงวี ศิริวรรณ (ม.11)

2.1.7 นางสมพิตร บังเมฆ (ม.6)

2.1.8 นางพยอม เนาวชวพุ (ม.6)

2.1.9 นางฟองจันทร์ ผ่านสุวรรณ (ม.7)

2.1.10 นายชัยโชค ปงจันตา (ม.7)

2.1.11 นางวิรัชชา จ้าวกาเขียว (ม.10)

2.1.12 นางประภัสศิริ คำปุก (ม.6)

2.1.13 นางพิสมัย แก้วนันไชย (ม.6)

2.2 ฝ่ายบัญชี

2.2.1 นางพยอม เนาวชวพุ

2.2.2 นางพิสมัย แก้วนันไชย

2.2.3 นางประภัสศิริ คำปุก

2.3 ฝ่ายการตลาด

2.3.1 นายสุพรรณ ไชยกันทา

2.3.2 นายสุมิตร อินภา

2.4 ฝ่ายการผลิต

2.4.1 นายจรัส แก้วคำมูล

2.4.2 นางวริษา ง้าวกาเขียว

2.5 ฝ่ายขับเคลื่อน

2.5.1 นายไมตรี ประดิษฐ์

2.5.2 นายจรัส แก้วคำมูล

2.5.3 นายสุมิตร อินภา

2.5.4 นายสุพรรณ ไชยกันทา

ดังนั้นจากรายชื่อคณะกรรมการ ข้างต้นอันมาจากความสมัครใจ และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบแต่ละฝ่ายโดยเงื่อนไขของกลุ่มจะเป็นไปตามระเบียบการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์โดย สมาชิกแรกเข้าจะต้องเสียค่าธรรมเนียม จำนวน 20 บาท หุ้นของสมาชิกคนละ 100 บาท

นอกจากนี้ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวารณ วิงวอนหัวหน้าโครงการวิจัยกล่าวเพิ่มเติมในประเด็นของการวิจัยว่า ผลลัพธ์ของการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ในพื้นที่ตำบลปงยางคก คือการใช้สหกรณ์เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนดังนั้นจึงได้มีแนวคิดในการรวมตัวจัดตั้งเป็นสหกรณ์แปรรูปไม้ “ทิพย์ช้าง” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลลัพธ์ของงานวิจัยครั้งนี้

ทั้งนี้ภายหลังที่มิววิจัยและผู้ร่วมเวทีเสวนาได้ร่วมกันในการศึกษาบริบทและวิเคราะห์ศักยภาพร่วมกันเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ในพื้นที่ตำบลปงยางคก หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในเวทีเสวนากลุ่มได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ร่วมกันในรูปแบบการจัดตั้งเป็นสหกรณ์แปรรูปไม้ “ทิพย์ช้าง” โดยมีแนวทางในการดำเนินการในลักษณะของสหกรณ์ จากการลงความเห็นในแนวทางร่วมกันเพื่อสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ ด้วยกระบวนการการรวมตัวเป็นกลุ่มสหกรณ์แล้วยังมีการขับเคลื่อนด้วยการเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและนำสู่กระบวนการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตรต่อไป

โดยภายหลังการเสนอชื่อและแต่งตั้งผู้เหมาะสมในการเป็นผู้นำในการก่อตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรแปรรูปไม้ “ทิพย์ช้าง” มีนายไมตรี ประดิษฐ์ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลปงยางคก และ

ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ในพื้นที่ เป็นประธานกลุ่ม และมีก้านจรัส แก้วคำมูล กำนันตำบลปางดะ และนายสุพรรณ ไชยกันทา ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้เป็นรองประธาน ซึ่งจะมีการเชื่อมโยงผู้ประกอบการไม้ในพื้นที่ในการดำเนินการในรูปแบบสหกรณ์การเกษตรไป

ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ต้องการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม พัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยการนำเศษไม้มาทำเป็นของที่ระลึก และของชำร่วยจากไม้ เป็นต้น

ลำดับต่อมาวันที่ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 ณ ศาลาประชาคมบ้านปางใต้ คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีเสวนากลุ่มย่อยขึ้นเพื่อเป็นการเสวนากับชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่อย่างใกล้ชิดทำให้ได้รับข้อมูลความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มชาวบ้าน ซึ่งพบว่าชาวบ้านต้องการรับความช่วยเหลือในด้านกองทุนกู้ยืมสำหรับผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ เพื่อที่กลุ่มผู้ประกอบการจะสามารถนำเงินกู้ยืมที่มีดอกเบี้ยต่ำนำมาพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ไม้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังต้องการเครื่องมือและเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตซึ่งในปัจจุบันเครื่องมือเหล่านี้มีราคาที่สูงมาก จึงทำให้ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ขาดเงินทุนหมุนเวียนในกิจการ

ในวันที่ 7 พฤษภาคม 2555 ณ ศาลาประชาคมวัดพระงาม (บ้านช่วง) คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีเสวนากลุ่มย่อยขึ้น เพื่อเป็นการเสวนากับชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่อย่างใกล้ชิดทำให้ได้รับข้อมูลความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มชาวบ้าน ซึ่งพบว่าชาวบ้านต้องการรับความช่วยเหลือในด้านกองทุนกู้ยืมสำหรับผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ และยังต้องการผู้ที่ส่งเสริมออกการแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัย ต้องตามความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายและยังต้องการที่จะเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าที่เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ยังต้องการความช่วยเหลือในการหาสถานที่ในการแสดงสินค้าและการส่งเสริมในด้านการตลาด เพื่อที่สินค้าจะได้เป็นที่รู้จักของกลุ่มลูกค้าทั่วไป

ภาพประกอบที่ 36 คณะผู้วิจัยจัดเวทีเสวนากลุ่มย่อยขึ้น เพื่อก่อตั้งสหกรณ์

คณะผู้วิจัยจะเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ดังนั้นจึงต้องหารือร่วมกันเพื่อต้องการสร้างความสามัคคีและศักยภาพของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ ตำบลปายก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ให้มีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมด้วยกระบวนการจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อเป็นการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ โดยคณะผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านที่เป็นผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนเพื่อเป็นการส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิกกลุ่มในสหกรณ์ โดยวิธีการช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มสหกรณ์รวมถึงใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเวทีในการเจรจาต่อรอง โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์และชี้แจงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ได้ทราบและทำความเข้าใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นการส่งเสริมประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกโดยวิธีการช่วยเหลือตัวเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. เพื่อเป็นการส่งเสริมเผยแพร่อาชีพอุตสาหกรรมไม้ในครัวเรือนของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้
3. เพื่อส่งเสริมความรู้ในการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาอาชีพให้มีรายได้ที่มั่นคง และการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ
4. เพื่อจัดหาเครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตให้แก่สมาชิก
5. เพื่อจัดหาตลาดและแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้ให้กับสมาชิก
6. เพื่อรวบรวมผลิตภัณฑ์ของสมาชิกสหกรณ์มาจำหน่าย
7. เพื่อให้มีเงินกู้แก่สมาชิกและสามารถนำมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในกิจการ
8. เพื่อเป็นการจัดหาแหล่งทุนเงินให้กับสมาชิกในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ และสมาชิกที่กู้เงินไปสามารถใช้คืนดอกเบี้ยและเงินต้นได้ โดยไม่ก่อให้เกิดภาระหนี้สินที่เกินตัว
9. เพื่อเป็นการรับฝากเงินให้แก่สมาชิก ทำให้สมาชิกมีเงินเก็บและสามารถนำมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนได้
10. เพื่อส่งเสริมให้สวัสดิการและสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว เช่น ทุนการศึกษา แก่บุตรและสมาชิกในกลุ่มและได้ชี้แจงการเข้าร่วมกลุ่มของสหกรณ์โดยจะเสียค่าสมัครแรกเข้าคนละ 20 บาท และราคาหุ้นของสหกรณ์หุ้นละ 100 บาท และสามารถซื้อหุ้นได้ไม่เกิน 100 หุ้นต่อสมาชิกหนึ่งคน

ต่อมาคณะผู้วิจัยนำทีมโดย รองศาสตราจารย์ ดร. บุญทวรรณ วิงวอน คณบดีคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อาจารย์จรศักดิ์ วงวิราช และผู้ช่วยนักวิจัยได้ลงพื้นที่จัดเวทีเสวนาการพัฒนาศักยภาพชุมชนภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการ

ห่วงโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง” ณ วัดปงยางคก

ภาพประกอบที่ 37 เวทีให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์

ประเด็นหลักในการลงพื้นที่ในครั้งนี้ คือ การจัดเวทีในการจัดการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ “ประเภทบริการ” เพื่อให้ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้เกิดการตื่นตัว พร้อมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยได้เรียนเชิญ คุณอรุณศรี กันหาบัว นักวิชาการสหกรณ์ชำนาญ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำปาง มาให้คำแนะนำในการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ และวิธีดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ โดยมีผู้นำชุมชน แกนนำ และผู้ประกอบการไม้ในพื้นที่ตำบลปงยางคกเป็นนักวิจัยในพื้นที่ โดยมีผู้ประสานงาน คือ นายไมตรี ประดิษฐ์ สท.เทศบาลตำบลปงยางคก สมาชิกกลุ่มและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมเวทีเสวนา กว่า 30 ท่าน ร่วมหารือในประเด็นการจัดการจัดตั้งสหกรณ์ในครั้งนี้ และได้รับเกียรติจากนายย้าย ชาวคำฟู นายกเทศมนตรีตำบลปงยางคก เป็นประธานในพิธีเปิดเวทีเสวนา ซึ่งนายกเทศมนตรีตำบลปงยางคก กล่าวถึงนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพภายในตำบลว่า เทศบาลมีนโยบายให้การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพที่อยู่ภายในตำบลปงยางคกทุกกลุ่ม โดยให้ชาวบ้านหรือกลุ่มจัดตั้งมีการนำเสนอโครงการมายังหน่วยงานเทศบาล เพื่อรับการพิจารณาและขอรับการสนับสนุนงบประมาณด้านต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มผู้ประกอบการทุกระดับขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจฐานรากอำเภอห้วยฉัตรให้มีความเข้มแข็งต่อไป

ภาพประกอบที่ 38 คุณอรุณศรี กัณหาบัว นักวิชาการสหกรณ์ชำนาญ สำนักรงานสหกรณ์จังหวัดลำปาง มาให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดตั้งสหกรณ์ถั่วเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ.2555 ณ วัดปงยางคก

การจัดอบรมเรื่องหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์

วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2555 ทางคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยรองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวารณ วังวอน คณบดีคณะวิทยาการจัดการในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย “ศักยภาพชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง” ในกำหนดจัดอบรมตามความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปไม้ในเรื่อง “หลักการ อุดมการณ์และวิธีการของการจัดตั้งสหกรณ์” เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดตั้งสหกรณ์ ณ ห้องประชุมชั้น 7 (ห้อง 3873) อาคารไอพาร์โรจน์ศิริชัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ซึ่งการจัดอบรมครั้งนี้ถือเป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดการรวมตัวกันของผู้ประกอบการไม้อย่างเป็นรูปธรรมตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ภาพประกอบที่ 39 รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวารณ วังวอน กล่าวเปิดงานและกล่าวต้อนรับกลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

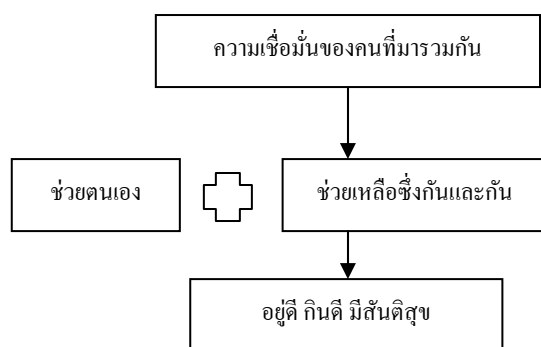
การจัดอบรมครั้งนี้ทางคณะผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำปาง โดยมีคุณปิยนันท์ สาคร นักวิชาการสหกรณ์ชำนาญการจากสหกรณ์จังหวัดลำปางเป็นวิทยากรบรรยายในหัวข้อของการอบรมครั้งนี้

“สหกรณ์ แปลว่า การทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ ลึกซึ้งมาก เพราะจะต้องร่วมมือกันทุกด้านทั้งในด้านงานการที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งด้านงานการที่ทำด้วยสมองและงานการที่ทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ ต้องพร้อม” พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2521

สหกรณ์ หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และต้องจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เพราะ (1) สหกรณ์เป็นของสมาชิก (2) บริหารงานโดยสมาชิก และ (3) เพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก

อุดมการณ์สหกรณ์

หมายถึง แนวความคิดความเชื่อว่าวิธีการสหกรณ์จะแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของมวลสมาชิกให้มีความอยู่ดี กินดี และมีสันติสุข โดยการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังภาพประกอบที่ 40

ภาพประกอบที่ 40 แนวความคิดความเชื่อของวิธีการสหกรณ์

การช่วยเหลือตนเอง สามารถทำได้หลายรูปแบบดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขยัน มีความขยันในการประกอบอาชีพของตนเอง เพื่อให้มีรายได้ ใช้จ่ายในครอบครัวอย่างเพียงพอ ถ้าหากไม่พอต้องเพิ่มเวลาการทำงานหรือประกอบอาชีพเสริมที่ไม่ให้เป็นผลเสียขาดงานประจำ ความขยันของคนคนเดียวอาจไม่พอ ต้องให้ทุกคนในครอบครัวได้คิดและปฏิบัติเช่นเดียวกัน
2. ประหยัด ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นและเหมาะสมเท่านั้น เพื่อให้รายได้มีเหลือเก็บไว้ใช้จ่ายเมื่อถึงคราวจำเป็น ให้ทุกคนในครอบครัวพึงปฏิบัติด้วย

3. พัฒนาค้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี มีอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้

4. หลีกพ้นอบาย การประพฤติดนท่างไกลอบายมุขทั้งหลาย ที่เป็นบ่อเกิดแห่งความสุรุษสุร่าย

ภาพประกอบที่ 41 ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม่รับการอบรม

เรื่องหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์ โดยวิทยากรจากสหกรณ์ จังหวัดลำปาง

การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. เสียสละเพื่อส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาตัวรอดคนเดียว ชอบความเป็นธรรม
2. ร่วมมือกันพัฒนา เห็นความทุกข์ของเพื่อนร่วมงานเป็นสิ่งที่ต้องช่วยเหลือร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มหรือทีมงาน
3. ซื่อตรงต่อกติกา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย รักษากติกาที่ตั้งไว้
4. มีเมตตารักใคร่กัน รู้จักให้อภัย มีความสามัคคี ไว้วางใจซึ่งกันและกันการจะทำกิจกรรมรวมกลุ่มใด ๆ นั้น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของกลุ่มบุคคลที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่ใช่เพียงแต่เราจะช่วยเหลือสมาชิกด้วยกันเองแล้ว เรายังควรช่วยเหลือตัวเองเท่าที่ เราจะสามารถมีกำลังช่วยได้ เพื่อที่จะได้ช่วยลดการเกิดปัญหาระหว่างการเข้าร่วมกลุ่มหรือกิจกรรมนั้น ๆ หากสมาชิกทุกคนรู้จักช่วยเหลือตัวเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มสมาชิกก็จะส่งผลให้ผลการทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้นและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ได้จัดตั้งไว้อีกด้วย

หลักการสหกรณ์

หลักการสหกรณ์ คือ แนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้คุณค่าสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม หลักการของสหกรณ์มี 7 ข้อ ดังนี้ (สหกรณ์จังหวัดลำปาง, 2555)

1. การเปิดรับสมาชิกทั่วไปด้วยความสมัครใจ

สหกรณ์เป็นองค์กรโดยสมัครใจ ที่เปิดรับบุคคลทุกคน ซึ่งสามารถใช้บริการของสหกรณ์ได้ โดยปราศจากการกีดกันทางเพศ สังคม เชื้อชาติ การเมือง หรือศาสนาและบุคคลนั้นต้องเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิก

2. การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย

สหกรณ์เป็นองค์กรประชาธิปไตยที่ควบคุมโดยมวลสมาชิกผู้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ บุรุษและสตรีที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้แทนสมาชิกต้องรับผิดชอบต่อมวล สมาชิกในสหกรณ์ ขึ้นปฐมนสมาชิกมีสิทธิในการออกเสียงเท่าเทียมกัน (สมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง) สำหรับสหกรณ์ในระดับอื่นให้ดำเนินไปตามแนวทางประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

3. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก

สมาชิกสหกรณ์พึงมีความเที่ยงธรรมในการให้ และควบคุมการใช้เงินทุนในสหกรณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย เงินของสหกรณ์อย่างน้อยส่วนหนึ่งต้องเป็นทรัพย์สินส่วนกลางของสหกรณ์สมาชิกจะได้รับผลตอบแทนสำหรับเงินทุนตามเงื่อนไขแห่งสมาชิกภาพในอัตราที่จำกัด (ถ้ามี) มวลสมาชิกเป็นผู้จัดสรรผลประโยชน์

4. การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ

สหกรณ์เป็นองค์กรที่พึ่งพาและปกครองตนเองโดยการควบคุมของสมาชิก ในกรณีที่สหกรณ์จำเป็นต้องมีข้อตกลงหรือผูกพันกับองค์กรอื่นๆ รวมถึงองค์กรรัฐหรือต้องแสวงหาทุนจากแห่งภายนอก สหกรณ์ต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขอันเป็น ที่มั่นใจได้ว่ามวลสมาชิกจะยังคงไว้ซึ่งอำนาจในการควบคุมตามแนวทางประชาธิปไตยและยังคงดำรงความเป็นอิสระของสหกรณ์

5. การศึกษา การฝึกอบรม และข่าวสาร

สหกรณ์พึงให้การศึกษาและการอบรมแก่มวลสมาชิกผู้แทนการจากการเลือกตั้ง ผู้จัดการ และพนักงานเพื่อให้บุคคลเหล่านั้น สามารถมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาสหกรณ์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถให้ข่าวสารแก่สาธารณะชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เยาวชน และบรรดาผู้นำทางความคิดในเรื่อง คุณลักษณะและคุณประโยชน์ของสหกรณ์ได้

6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์

สหกรณ์สามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ขบวนการสหกรณ์ได้โดยการประสานความร่วมมือกันในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติ

7. ความเอื้ออาทรต่อสังคม

สหกรณ์พึงดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนตามนโยบายที่มวลชนสมาชิกให้ความเห็นชอบ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยได้พิจารณาเห็นว่าควรถือใช้หลักการสหกรณ์ทั้ง 7 ประการตาม เจตนารมณ์ขององค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ จึงได้ร่วมมือกับ

นักสหกรณ์ นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แปลคำแถลงการณ์ว่าด้วย
เอกลักษณ์ของสหกรณ์เผยแพร่โดย มีรายละเอียดข้างต้น

วิธีการสหกรณ์ คือ การร่วมมือกันทำธุรกิจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามอุดมการณ์สหกรณ์
ภายใต้หลักการสหกรณ์ด้วยการร่วมแรงและร่วมใจ อย่างสม่ำเสมอจริงจังและต่อเนื่อง

ร่วมแรง หมายถึง ร่วมแรงกาย แรงความคิด และแรงทรัพย์

ร่วมแรงกาย = การที่สมาชิกทำงานร่วมกัน

แรงความคิด = ความรู้ สติปัญญา ประสบการณ์

แรงทรัพย์ = นำเงินมารวมกัน (หุ้น, เงินฝาก)

แรงทรัพย์ = นำเงินมารวมกัน (หุ้น, เงินฝาก)

ร่วมใจ หมายถึง ซื่อสัตย์ เสียสละ สามัคคี และมีวินัย ใจต้องซื่อสัตย์ต่อกัน เสียสละ
ร่วมกัน สามัคคีกันและมีวินัยร่วมกัน

เป้าหมายของการรวมตัวเป็นสหกรณ์

1. **สะสมเงินออม** เงินออมเป็นปัจจัยที่จะทำให้เป้าหมายซึ่งบุคคลกำหนดไว้ในอนาคตบรรลุ
จุดประสงค์ เช่น กำหนดเป้าหมายไว้ว่าจะต้องมีบ้านเป็นของตนเองในอนาคตให้ได้ เงินออมจะเป็นปัจจัย
สำคัญที่กำหนดเป้าหมายที่วางไว้เป็นจริงขึ้นมาได้ นอกจากนี้เงินออยังใช้สำหรับแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน
ทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึงของบุคคลได้ด้วย ดังนั้นบุคคลจึงควรมีการออมอย่างสม่ำเสมอ
ในชีวิต

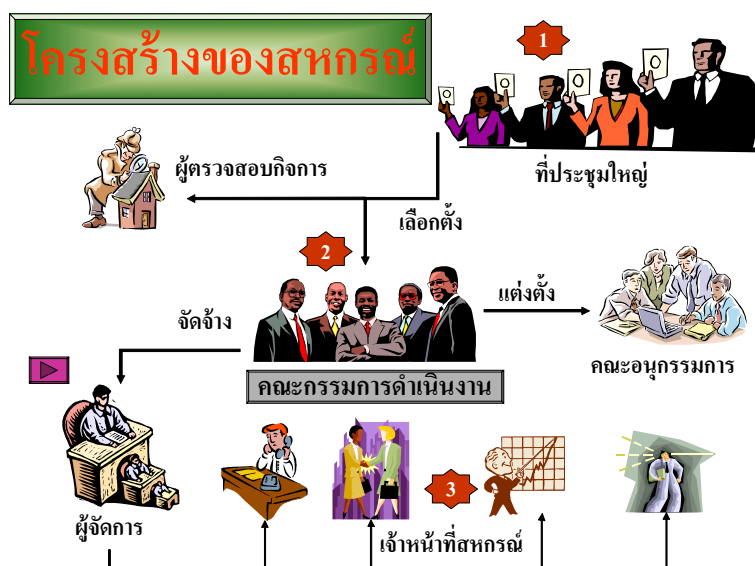
2. **สร้างสวัสดิการ** การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชนหรือกลุ่มบุคคล
ซึ่งหมายรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปของสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ
การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชน
ที่สำคัญ เช่น ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสามัคคี/มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน
รู้สึกมั่นคง ภาณุมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข

3. **เป็นแหล่งเงินทุน** เงินทุนที่ผู้ประกอบการนำมาใช้เริ่มต้นธุรกิจอาจจะมาจากส่วนของเจ้าของ
หรือเงินทุนจากการก่อหนี้ ธุรกิจขนาดย่อมต้องการเงินทุนระยะสั้นและเงินทุนระยะยาวหลายประเภท
ควรต้องการเงินทุนระยะสั้น ได้แก่ เงินทุนหมุนเวียน บัญชีลูกหนี้ และสินค้าคงเหลือ ส่วนความต้องการ
เงินทุนระยะยาว ได้แก่ ที่ดิน อาคาร เครื่องจักร เครื่องใช้ เครื่องตกแต่งและอุปกรณ์ แหล่งเงินทุน
เพียงไม่กี่แห่งที่ให้ธุรกิจกู้ยืมเงินเพื่อตอบสนองความต้องการทุกอย่าง สถาบันการเงินส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญ
ในการให้กู้ยืมเงินเฉพาะความต้องการเพียงสองอย่างเท่านั้น

4. **คุณภาพของชีวิต** คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ
และด้านอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่จะสามารถส่งผลให้เขาดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

5. สังคมดีขึ้น คือสังคมที่จะเจริญก้าวหน้าขึ้น ต้องมีคนในสังคมมีคุณภาพ กลุ่มคนที่สามัคคี มีความรับผิดชอบในหน้าที่ตำแหน่งของตนและมีการจัดระเบียบที่ดี

โครงสร้างของสหกรณ์

ภาพประกอบที่ 42 โครงสร้างของสหกรณ์

ทุนดำเนินงานสหกรณ์ ได้ทุนดำเนินงานมาจากหลายแห่ง ดังนี้

1. เงินค่าหุ้น
2. เงินรับฝากจากสมาชิก
3. เงินสำรองและเงินสะสมอื่น
4. เงินกู้ยืม
5. เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค

ประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ คือ เป็นแหล่งเงินฝากและแหล่งเงินกู้ของสมาชิก ทำให้รู้จักเก็บออมเงินและไม่ต้องไปกู้ยืมเงินนอกระบบ ทำให้สถาบันครอบครัวมีความมั่นคงขึ้นดังข้อมูลที่หนุนเสริมดังนี้

1. การรวมกลุ่มก่อให้เกิดพลัง
2. สร้างอำนาจ/มีผลในการต่อรองทางด้านเศรษฐกิจ
3. เสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน
4. มีแหล่งเงินทุนเป็นของตนเอง
5. เป็นแหล่งเพิ่มพูนความรู้

6. เสริมสร้างความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น

- ฝึกให้คิดทำธุรกิจการค้า

บทบาทของสมาชิกสหกรณ์ มีรายละเอียดดังนี้

1. เข้าร่วมประชุมใหญ่ด้วยตนเองทุกครั้งที่มีการประชุม
2. เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ เพื่อให้ได้คนดี มีความสามารถเข้าไปบริหารงานแทนเรา
3. ลงทุนถือหุ้นและฝากเงิน เพื่อเพิ่มทุนให้แก่สหกรณ์
4. อุดหนุน หรือทำธุรกิจ กับสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ
5. ควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์
6. ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบต่างๆ ของสหกรณ์ เพื่อช่วยกัน

แก้ไขปรับปรุงสหกรณ์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

7. ช่วยแนะนำ ชี้แจง ให้ผู้อื่นเข้าใจเกี่ยวกับงานสหกรณ์
8. ร่วมมือโดยให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่สหกรณ์

ภาพสหกรณ์ที่ควรจะเป็น ควรคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

1. สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์
2. สหกรณ์หาช่องทางลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้กับสมาชิก
3. สหกรณ์ต้องเพิ่มผลตอบแทนให้กับสมาชิก
4. สหกรณ์ต้องให้บริการแก่สมาชิกหลากหลายรูปแบบ
5. สหกรณ์เพิ่มประสิทธิภาพในการทำธุรกิจกับองค์กรภายนอก
6. ทุกฝ่าย รู้บทบาท และหน้าที่

สิทธิของสมาชิก

สิทธิ หมายถึงอะไร สิ่งที่สมาชิกพึงได้รับจากสหกรณ์ มีดังนี้

1. “สิทธิในการเป็นเจ้าของสหกรณ์ร่วมกัน”
2. สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง เช่น เลือกคณะกรรมการดำเนินการ ประธานกลุ่ม ผู้แทนสมาชิก ผู้ตรวจสอบกิจการ และแสดงความคิดเห็นในกิจการของ สหกรณ์
3. สิทธิในการได้รับการเลือกตั้งเป็นประธาน หรือ กรรมการดำเนินการหรือประธานกลุ่ม หรือ ผู้แทนสมาชิก หรือผู้ตรวจสอบกิจการ
4. สิทธิในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ เช่น ฝากเงิน กู้เงิน ซื้อและขายผลผลิตและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ
5. สิทธิในการได้รับบริการจากสหกรณ์ เช่น สหกรณ์ให้บริการ รับ – ส่งสินค้า วัสดุอุปกรณ์ ให้แก่สมาชิก

6. สิทธิในการได้รับเงินปันผล
7. สิทธิในการได้รับเงินเฉลี่ยคืน ตามส่วนแห่งธุรกิจที่สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วม
8. สิทธิในการได้รับสวัสดิการจากกลุ่มสหกรณ์ เช่น ค่ารักษาพยาบาล การตรวจสอบสุขภาพ การศึกษาของบุตร
9. สิทธิในการตรวจสอบผลการดำเนินงานของสหกรณ์

ภาพประกอบที่ 43 ผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้
ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

แนวทางแก้ไขปัญห

1. สมาชิกมีความสนใจในการเป็นสมาชิกสหกรณ์ควรไปร่วมเสวนาในเวลาหลังอาหารเย็น โดยมีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. ทำการประสานงานเพื่อหาเวลาร่วมกันฟัง แม้ว่าจะเข้าไปข้างต้นักวิจัยก็เสียสละเวลาเพื่อประโยชน์ของกลุ่มหรือทีมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์

สิ่งที่จะดำเนินต่อไป

1. จัดกิจกรรมเพื่อสังเคราะห์/องค์ความรู้จากพื้นที่ว่าสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากน้อยเพียงใด อะไรเป็นปัญหา – อุปสรรค เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป
2. ศึกษาดูงานสหกรณ์บริการที่ประสบความสำเร็จ เพื่อทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. พัฒนากลุ่ม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยการนำเศษไม้มาทำเป็นของที่ระลึก หรือของชำร่วยจากไม้

4. นำเสนอเป็นนโยบายให้กับเทศบาลตำบลปายangk เพื่อใช้กลุ่มสหกรณ์ในการขับเคลื่อน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้และระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลปายangkและพื้นที่ใกล้เคียง